

MISE TERMÉSZETESEBB

Amióta nincs akkora terror, kezdjük megérezni a vallási kifejezések használatának édességét. „Címzetes prépost”, írja az újság, s az embert hála tölti el az egyházak és felekezetek iránt, amiért e szavakat, mint gondos vidéki nagymama, eltették nekünk. Most, a tél végén, a befőttek íme ott mosolyognak a spejzpolcon, és felbontáskor — ha kicsit töpdedtek is — zamatosabbnak tűnnek, mint friss korukban. Isten is elfoglalja méltó helyét a nyilvános diskurzusban: még emlékszem a kellemes borzongásra, amikor egy kommunista miniszter szájából először hallottam, hogy „ha adósságlománnyunk — Isten ne adja — tovább emelkednék”. Lehet, hogy ő kis i-vel mondta, de ezt az elektronikus sajtó nem tudja közvetíteni. Tessék a szórendre is figyelni: azt még a régebbi kommunisták is megengedték maguknak, hogy „ne adj’ Isten” (vagy az ő ortográfiájuk szerint „ne adj’ isten”), mint afféle színes fordulatot, ahol nincs valós alany-állítmány. De Isten-nel az elején, az már a frissons nouveaux.

Nem bánom, ha az emberek nem tudják, mit is jelentenek igazából ezek a frissen ízelt vallási kifejezések, a pápai trónállótól a chevra kadisáig. Egyrészt az embereknek nem kell mindent tudni, arra ott van a tudós. Másrészt e szavak forgalomban maradása önmagában is megörvendeztetni konzervatív lelket, hiszen általuk a múlt él tovább, legalábbis nekem és legalábbis egyelőre — bár lehet, hogy a most felnővőknek mindez a természetes szókincséhez fog tartozni. Olyasféléképp nem bánom önkényes felélesztésüket és használatba rángatásukat, mint ahogy azt se bánom, hogy a húszas-harmincas években egy sereg budapesti új utcát az elcsatolt területek helységeiről neveztek el, a Nagyvárad tértől a Rozsnyó utcáig. Ki gondol ma ezekre, különösen, ha a kisebb, eldugottabb falvak nevét viselő utcában lakik — de jó, hogy használja e szavakat. Én ab-

ban nőtem föl, hogy a dolgok igazi valója a múltjuk, hogy valami az, ami volt, mert ami van, az nemlét, csak valami állapot. Trianon összeúszott a zsidó kultúra tönkretételével, az elvesztett háborúval és a kommunizmussal: Brassót ugyanúgy elcsatolták, mint az Apponyi teret, a Szentestét ugyanúgy, mint a Chanukát, a „laudétur, atya kérem”-et ugyanúgy, mint a tőzsdepalotát. Nem megszüntették, csak elcsatolták hiszen az nyilvánvaló volt, hogy mindezek *vannak*, léteznek, valahol a tárgyföldrajzi valóságon túl, a nyelv hold-sütötte tájain.

Ilyen „elcsatolt” kifejezésként tesz ma látványos sikerkörtutát a *megér egy misét*. Mise. Milyen sokáig hiányzott a nyilvános, de a személyesebb beszédből is. A tabuszavak: a nemiség, a halál, az anyagcsere, a téboly jelölőinek szent kirekesztett ségén osztozott, vagyis kétszer is

meggondoltuk, mielőtt kimondtuk. Akárcsak a „kommunista” szót, mellyel szintén csinján bánt az ember: se ne sértsen vele, se ne valljon, se ne gúnyoljon, se ne bátorítson. A *megér egy misét* kifejezést persze apámék is használták, de ők az eredeti, a történelmi anekdotából vett értelmében: „Párizs megér egy misét”, mondta 1594-ben IV. Henrik francia király, akit csak azzal a feltétellel engedtek a francia trónra, ha megtagadja protestáns hitét, tehát misét hallgat. A mondatból cinikus realizmus árad: végigcsinálók egy számomra utálatos dolgot, akár elveimet is feladom valamilyen gyakorlati cél, sőt haszon érdekében. Egy ismerős fiatalember elvett egy nálánál idősebb, kellemetlenül csúnya, de dúsgazdag nőt: „Párizs megér egy misét”, mondtuk otthon.

A mai magyar köznyelv azonban nem így használja. Ki tudja, ki meri ma elképzelni, hogy valaki a misében a pápista bálványimádók utálatosságát látta, lenyelendő békát. Az elcsatolt területek mindig szépek, sudár magyar legények, mosolygós papbácsik, szorgalmas bócherek, becsületes alkuszok élnek ott. A mise ma mindnyájunk számára „OK-word”. „A szakközépiskolák helyzete is megérne egy misét, de most maradjunk a gimnáziumoknál” — mondja a közoktatási vitaműsor vezetője. Figyeljük meg az „is” szócskát: a beszélő szerint az is mise, amit most csinál (a gimnáziumok helyzetének megvitatása), és még sok-sok misét lehetne elmondani egyéb fontos dolgokról, de hát az ember nem lehet ott mindenütt, nincs mindenre energiája. (A minap egy zsidó tárgyú regény fordítását lektoráltam, ahol az egyik rabbi azt mondta a másoknak valamire, hogy kár, hogy ilyen elfoglalt, mert bizony az is megérne egy misét. „Ezt talán mégse” — írtam a margóra.)

És persze a feltételes mód: megérne — mert igazából misét nem mondunk és nem hallgatunk, csak hát érezzük, hogy kéne, nagyon kéne. És ez nekünk elég is. Csak semmi ténylegeset, kérem: magyarok vagyunk.

NÁDASDY ÁDÁM

